

LAUSUNTO HALLINTOVALIOKUNNALLE

Asia:

- HE 18/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallintovaliokunta on pyytänyt minulta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä 18/2019 vp. Esitän valiokunnalle lausuntonani kunnioittavasti seuraavaa:

1. Yleistä

Olen antanut perustuslakivaliokunnalle 30.1.2019 päivätyn lausunnon aiemmasta vastaavalla nimikkeellä annetusta hallituksen esityksestä 224/2018 vp sekä 30.9.2019 päivätyn lausunnon nyt lausuttavana olevasta hallituksen esityksestä HE 18/2019. Perustuslakivaliokunta on antanut maahanmuuttohallinnon henkilötietojen käsittelyä koskevista hallituksen esityksistä kaksi lausuntoa PeVL 62/2018 vp ja PeVL 7/2019 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunnoissa ilmenee selkeästi, että maahanmuuttohallinnon henkilötietojen käsittelyä koskevat sääntelyehdotusratkaisut ovat monin osin ongelmallisia informaatio-oikeudellisena sääntelynä. Hallituksen esitystä on valmisteltu lähinnä ottaen huomioon, mitä EU:n tietosuojalainsäädännössä on säädetty. Informaatio-oikeudellisessa sääntelyssä on otettava huomioon tietosuojan lisäksi kansallinen sääntely, joka liittyy asiakirjojen käsittelyyn, viranomaisen toimivaltaan ja tiedonhallintaan.

Lausun seuraavassa joitakin näkökulmia, jotka nähdäkseni tulisi ottaa huomioon hallituksen esityksen jatkokäsittelyssä. Tässä yhteydessä en ryhdy toistamaan perustuslakivaliokunnalle antamaani lausuntoa, koska perustuslakivaliokunta on 14.11.2019 antanut hallituksen esityksestä 18/2019 vp lausuntonsa, josta ilmenee keskeisiltä osin ne näkökulmat ja ongelmat, jotka nostin esille valiokunnalle antamassani lausunnossa.

2. Soveltamisala

Nyt lausuttavana olevan hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen soveltamisalaa koskeva sääntely on vaikeaselkoinen. Ensinnäkin soveltamisalaa koskevaa sääntelyä on sisällytetty 1. lakiehdotuksen 1 §:ään, joka mukaan lakiehdotusta sovellettaisiin, jollei muualla laissa toisin säädetä henkilötietojen käsittelystä. Soveltamisalaa koskeva *säännös on muotoiltu tavalla, jota käytetään yleislakien soveltamisalaa* sekä suhdetta muuhun lainsäädäntöön määriteltäessä. Lakiehdotuksen 2 §:ssä *on puolestaan määritelty edelleen* lain soveltamisalaa ja suhdetta muuhun lainsäädäntöön erityisesti rikosasioiden tietosuojalakiin (1054/2018) ja julkisuuslainsäädäntöön henkilötietojen käsittelyn osalta. Epäselvistä muotoiluista huolimatta 1. lakiehdotus on erityislaki suhteessa henkilötietojen käsittelyä ja asiakirjajulkisuutta koskevaan sääntelyyn. Lakiehdotuksesta ei ilmene sen suhde 1.1.2020 voimaan tulevan julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019, tiedonhallintalaki) kanssa. Tiedonhallintalakia sovelletaan myös henkilötietojen käsittelyyn.

3. Yhteisrekisterinpitäjyys

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 3.1 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi yhteisrekisterinpitäjyydestä, joka koskisi ehdotetun lain mukaista henkilötietojen käsittelyä. Lakiehdotuksen 3.2 §:n mukaan ”Kunkin rekisterinpitäjän toimivalta käsitellä henkilötietoja perustuu kyseisen viranomaisen toimivaltaa koskeviin säännöksiin”. Lakiehdotuksen 2.2 §:n 2 kohdan mukaan oikeuteen saada tieto ja muuhun henkilötietojen luovuttamiseen viranomaisen henkilörekisteristä, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta säädetään. *Yhteisrekisterinpitäjyyttä koskeva ehdotus on monin osin ongelmallinen muualla laissa säädettyyn nähden.*

Hallituksen esityksessä on pyritty esittämään tulkinta yhteisrekisterinpitäjyydestä tietosuoja-asetuksen 26 artiklan perusteella. Hallituksen esityksessä annetaan painoa tälle tulkinnalle tietosuoja-asetuksen 26 (1) artiklassa olevan määrittelyn mukaisesti ”jos vähintään kaksi rekisterinpitäjää määrittää yhdessä käsittelyn tarkoitukset ja keinot, ne ovat yhteisrekisterinpitäjiä”. Toisaalta epäselväksi jää, miksi yhteisrekisterinpitäjyyden käsitettä käsitellään vain tietosuoja-asetuksessa säädettyinä, koska 1. lakiehdotus on suhteessa rikosasioiden tietosuojalakiin (1054/2018) nähden erityislaki. Rikosasioiden tietosuojalain 16 §:ssä on säädetty yhteisrekisterinpitäjyyden määräytymisestä. Hallituksen esityksen perustelut aiheuttavat häilyvyyttä siinä, miltä osin 1. lakiehdotuksessa on käytetty tietosuoja-asetukseen nähden kansallista liikkumavaraa ja miltä osin sääntely tarkentaa rikosasioiden tietosuoja-laissa säädettyä. *Tältäkin osin palaudutaan 1. lakiehdotuksen soveltamisalan selkeyttä koskeviin ongelmiin.*

Tarkasteltaessa rekisterinpitäjän tunnusmerkistöä viranomaisten toimintaan, on otettava huomioon perustuslain 2.3 §:ssä säädetty, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on tarkoin noudatettava lakia. Viranomaisten henkilötietojen käsittely perustuu lakisääteisten velvollisuuksien noudattamiseen. Viranomaiset eivät perustuslain 2.3 §:ssä johtuvista syistä määrittele julkisen vallan käyttöön liittyviä käsittelyn käyttötarkoituksia, vaan ne määrittelevät lainsäädännössä, kuten nyt lausuttavana olevassa 1. lakiehdotuksessa. *Siten viranomainen ei itse määrittele lakisääteisiä tehtäviään hoidettaessa käsittelyn käyttötarkoituksia, vaan ne johtuvat suoraan laissa säädetyistä tehtävistä tai laissa on säädetty erikseen käsittelyn käyttötarkoitukset.* Toiseksi viranomaistoimintaan kohdistuu niin tietosuoja-sääntelyn kuin laajemmin tiedonhallinnan sääntelyn kautta henkilötietojen käsittelyn keinoihin liittyviä vaatimuksia, joten viranomaisilla ei ole vastaavaa mahdollisuutta määritellä käsittelyn keinoja kuin yksityisellä sektorilla.

Määriteltäessä yhteisrekisterinpitäjyyttä viranomaistoiminnassa, on otettava huomioon viranomaisten toimivaltaan liittyvät kysymykset, kuten toimivalta rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisessa sekä asiakirjajulkisuuden toteuttamisessa. *Hallituksen esityksen 1. lakiehdotus ei sääntele selkeästi näistä toimivaltasuhteista yhteisrekisterinpidossa, vaan nämä jäävät suhteellisen avoimiksi, kun ehdotuksessa ainoastaan viitataan kunkin viranomaisen omaa toimivaltaa määrittelevään erityislainsäädäntöön. Sääntelyn on tältä osin oltava selkeää, koska perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus laittaa asiansa vireille toimivaltaisessa viranomaisessa. Laista on ilmevä selkeästi toimivaltainen viranomainen, jos laissa on poikettu siitä, mitä yleislainsäädännössä on säädetty muun muassa viranomaisen tiedonhallinnan velvollisuuksista tai toimivallasta päättää tietojen antamisesta ja muuten oikeuksiin liittyvistä asioista.*

Erityistä huomiota on syytä kiinnittää siihen, että viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki (621/1999) rakentuu viranomaisten erillisyyden periaatteelle, jolla tarkoitetaan sitä, että viranomaiset ovat lakia sovellettaessa toisiinsa nähden itsenäisiä. Samalle logikalle rakentuu myös tiedonhallintalaki, joskin samassa viranomaisorganisaatiossa osa tiedonhallintalain vaatimuksista on säädetty tiedonhallintayksikköjen toteuttamisvastuulle. Nyt lausuttavana olevan 1. lakiehdotuksen rekisterinpitäjät ovat viranomaisia, mutta myös muodostavat tiedonhallintayksiköjä. Näiden välisistä suhteista pitäisi olla yhteisrekisterinpitäjä koskevassa sääntelyssä selkeät toimivaltaa ja vastuuta määrittelevät säännökset. *Lisäksi lähtökohtana voidaan pitää sitä, että se viranomainen, jonka hallussa henkilötietoja sisältävät asiakirjat ovat, on kyseisessä käsittelyssä rekisterinpitäjä, ellei viranomainen toimi toimeksiannosta toisen viranomaisen lukuun, kuten palvelukeskukset toimivat.* Koska henkilötiedot muodostavat viranomaisten tietojärjestelmissä tallenteita,

jotka ovat viranomaisen asiakirjoja (PeVL 3/2009 vp), sovelletaan henkilötietojen julkisuuteen ja salassapitoon sekä muuhun käsittelyyn julkisuuslakia ja tiedonhallintalakia. Tällöin se viranomainen, jonka halussa asiakirjat ovat, on toimivaltainen päättämään asiakirjojen käsittelystä ja luovuttamisesta. Mikäli hallituksen esitystä ryhdytään selkeyttämään eduskuntakäsittelyssä, *on suositeltavaa, että 1. lakiehdotuksen rakennetta selkeytettäisiin siten, että siitä ilmenee, mitkä henkilötiedot kuuluvat mihinkin tiedonhallintalaissa tarkoitettuun tietovarantoon tai tietojärjestelmään. Samalla myös ehdotusta tulisi muuttaa siten, että siitä ilmenisi, miltä osin lakiehdotuksessa mainitut viranomaiset luovuttavat tietovarantojensa tai tietojärjestelmiensä välillä tietoja toisille teknisten rajapintojen tai katselyyhteyksien avulla, vaikka näistä ei tarvitsekaan säätää erikseen, kuten otetaan huomioon tiedonhallintalaissa säädetty.*

Lakiehdotuksessa määritellään rekisterinpitäjät, mutta vaille huomiota on jäänyt viranomaisen määritelmä. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa on säädetty viranomaisen käsitteestä laajasti. Vastaavaa viranomaisen määritelmää käytetään viittaussäännöksestä johtuen myös julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa. Koska joko 1. lakiehdotuksen säännösehdoituksissa tai perusteluissa viitataan sekä julkisuuslakiin että tiedonhallintalakiin, on nähdäkseni viranomaisen käsitteen oltava lakiehdotuksessakin edellä mainittuja lakeja vastaava. Tältä osin on syytä kiinnittää huomiota siihen, että *lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettu ulkoasiainhallinto koostuu useammasta julkisuuslaissa tarkoitettusta viranomaisesta sekä kukin ELY-keskus sekä työ- ja elinkeinotoimisto on itsenäinen viranomainen. Maahanmuuttohallinto ei ole itsessään viranomainen.*

Kiinnitän myös huomiota siihen, että toimivaltainen viranomainen on ilmentävä laista, jos viranomainen ja rekisterinpitäjä eivät ole sama toimija. Kansallisen tietosuojalain (1050/2018) säätämisen yhteydessä lakivaliokunta (LaVL 5/2018 vp) katsoi, että jos rekisterinpitäjä on viranomainen, rekisteröity voi valittaa viranomaisen rekisterinpitäjänä tekemästä hallintopäätöksestä hallinto-oikeuteen. Lakivaliokunnan käsityksen mukaan viranomaisen tekemä hallintopäätös voi koskea myös henkilötietojen käsittelyä, ja tarvittaessa rekisteröity voi pyytää asiasta hallintopäätöksen, josta valituksen voi tehdä. Hallintovaliokunta yhtyi lakivaliokunnan näkemykseen mietinnössään (HaVM 13/2018 vp). Oman monimutkaisen lisänsä tähän oikeussuojajärjestelmään tuo se, että rikosasioiden tietosuojalaissa on säädetty erillisestä menettelystä tilanteessa, jossa rekisterinpitäjänä toimiva toimivaltainen viranomainen ei toteuta rekisteröidyn pyyntöä oikeuksiensa käyttämiseksi. *Myös henkilötietojen suojaan liittyvien syiden vuoksi nyt lausuttavana oleva lakiehdotus on ongelmallinen. Laista on ilmentävä selkeästi, mikä viranomainen missäkin tilanteessa on toimivaltainen tekemään päätöksiä rekisteröidyn oikeuksien toteuttamiseksi.*

Hallituksen esityksestä muodostuu myös kuva, jonka mukaan yhteisrekisterinpitäjyyttä järjestettäisiin tietosuojasetuksessa tarkoitettulla järjestelyllä, joka lienee viittaa sopimusjärjestelyihin. Perustuslakivaliokunta on suhtautunut sopimusperusteiseen viranomaisten väliseen tehtävien siirtoon kriittisesti johtuen perustuslain 21.1 §:ssä säädetyistä (PeVL 11/2004 vp). Nähdäkseni, jos yhteisrekisterinpitäjyyteen liittyy sopimusjärjestelyjä, voidaan niitä tehdä ainoastaan tekniluonteisista seikoista eikä esimerkiksi rekisteröidyn oikeuksiin liittyvistä asioista. Lakiehdotukseen lieneekin syytä lisätä selkeyden vuoksi ja viranomaisten välisiä sopimusjärjestelyjä rajaamaan ne seikat, joista yhteisrekisterinpitäjyyttä voidaan järjestellä sopimuksin. Nähdäkseni tietosuojasetuksen 26 (1) artiklassa tarkoitettu järjestely ei voi tulla sovellettavaksi viranomaistoiminnassa pelkästään sopimusperusteisena järjestelynä, vaan tietosuojasetuksessa tarkoitettut vastualueet on määriteltävä laissa muun muassa toimivaltaisen viranomaisen määrittelemiseksi.

4. Tiedonsaantia koskevat ehdotukset

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksessa 11 § on sisältönsä puolesta tiedonsaantioikeuksia luova säännös, jossa luodaan lakiehdotuksessa tarkoitetuille rekisterinpitäjinä toimiville viranomaisille oikeuksia saada ja käsitellä salassapitosäännösten estämättä yhteisrekisterinpidon piiriin kuuluvia tietoja. Tiedonsaanti- ja

käsittelyoikeus on rajattu kunkin viranomaisen toimivaltaan, joka määräytyy muualla lainsäädännössä säädetyn perusteella. Lakiehdotuksen 11 §:ssä ei ole säädetty tiedonsaantioikeuksista lainkaan, vaan tiedonsaanti perustuu oikeuteen käsitellä henkilötietoja. Koska lakiehdotuksessa tarkoitettu henkilötietojen käsittely on myös asiakirjojen käsittelyä, ei ehdotetulla tavalla voida säännellä tosiasiasa tiedonsaantioikeuksia koskevista kysymyksistä. Huomiota on myös syytä kiinnittää siihen, että lakiehdotuksen 11 §:ssä säädetty tarkoittaa katseluyhteyksien avaamista laissa tarkoitettujen rekisterinpitäjinä toimivien viranomaisten välille.

Viitataan tiedonsaantioikeuksia koskevien ehdotusten ongelmiin perustuslakivaliokunnan lausunnoissa 62/2018 vp ja 7/2019 vp lausuttuun.

5. Automaattinen päätöksenteko

Perustuslakivaliokunta on lausunnoissa 62/2018 vp ja 7/2019 vp käsitellyt kattavasti automatisoidun päätöksenteon ongelmia. Automatisoidusta päätöksenteosta säädetäessä, ei voida tukeutua pelkästään tietosuojasääntelyyn, vaan sääntelyn mahdollisuuksia on arvioitava kattavasti yleishallinto-oikeudelliseen sääntelyyn sekä tarvittaessa kehitettävä yleislainsäädäntöä kestävämmälle pohjalle tukemaan automatisoitua päätöksentekoa. Tosiasia kuitenkin on, että Verohallinto ja Kansaneläkelaitos tekevät jo nyt ilman riittävää lainsäädännöllistä pohjaa automatisoituja päätöksiä. Näitä ongelmallisia menettelyjä arvioivat tällä hetkellä eduskunnan apulaisoikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri. Nosta esille seuraavassa joitakin näkökulmia, jotka olisi syytä ottaa huomioon sen lisäksi, mitä perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan lausunut automatisoidun päätöksenteon valtiosääntöisistä ongelmista.

Perustuslakivaliokunta on viitannut toistuvasti lausuntoonsa PeVL 51/2016 vp, jonka mukaan laissa oli syytä säätää otantamenettelyyn liittyvän ohjelmistokoodin julkaisemisesta ja julkisuudesta. Nyt lausuttavana olevan 1. lakiehdotuksen 21.2 §:n mukaan ”Maahanmuuttoviraston on julkistettava automatisoidussa päätöksentekomenettelyssä lopulliseen päätökseen johtanut algoritmi. Lisäksi rekisteröidyllä on oikeus saada erillinen selvitys hänelle automatisoidussa käsittelyssä tehtyyn lopulliseen yksittäispäätökseen käytetystä algoritmista.” Sääntelyehdotuksessa keskitytään algoritmin julkistamiseen ja selvityksen antamiseen rekisteröidylle. Kiinnitän tältä osin hallintovaliokunnan huomiota perustulokokeilun yhteydessä täytäntöönpantuun algoritmin julkistamiseen. Kansaneläkelaitos julkista algoritmin, mutta sitä ei ole dokumentoitu riittävällä tavalla Kansaneläkelaitoksen verkkosivustolla (ks. <https://www.kela.fi/perustulokokeilun-otantakoodi>), joten se on vaikeaselkoinen eikä sitä voida pitää ymmärrettävässä muodossa olevana. Toteutusta ei voida pitää millään tavalla esimerkiksi rekisteröidyn oikeusturvan takeena. *Jos näissä yhteyksissä automatisoidun päätöksenteon toteuttava algoritmi julkaistaan, on laissa ilmeisesti säädettävä riittävän ohjaavasti siitä, että algoritmi on dokumentoitava ja selostettava rekisteröityjen/ asianosaisten kannalta ymmärrettävässä muodossa. Kestävällä tavalla säädettyinä, asianosaiselle pitäisi päätöksessä olla selostettuna aina, miten algoritmiä on sovellettu juuri hänen asiansa käsitelyssä. Tätä voidaan pitää osana asianmukaisia päätöksen perusteluja.*

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt lausunnoissaan perustuslain 118 §:ssä säädettyä virkavastuuta ja sen soveltamista automatisoituun päätöksentekoon sekä pitänyt 1. lakiehdotuksen 21 §:ää ongelmallisena ja ehdottanut sen poistamista. Perustuslain 118.1 §:n mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta. *Sääntelyehdotuksessa jää epäselväksi, mistä virkatoimista Maahanmuuttoviraston ylijohtaja vastaa, kun päätökset tehdään tietojärjestelmässä automatisoidusti ilman inhimillistä kontrollia. Nähdäkseni, tällainen sääntelyehdotus ei ole asianmukainen eikä sillä voida sivuuttaa perustuslain 118.1 §:ssä säädettyä vastuusäännöstä, joka on sidottu virkamiehen virkatoimiin. Sääntely tarkoittaisi sitä, että Maahanmuuttoviraston ylijohtajan pitäisi osana virkatoimiaan tarkastaa automatisoidun päätöksenteon mahdollistaman tietojärjestelmän algoritmi henkilökohtaisesti.*

Kiinnitän hallintovaliokunnan huomiota siihen, että virkavastuun kohdistumista koskeva sääntely ei ole täysin selkeää edes hallintolaissa (434/2003), koska hallintolaissa ei ole säädetty hallintopäätöksen allekirjoitusvaatimuksesta tai päätöksestä vastuussa olevan henkilön yksilöimisestä muuten. Allekirjoituksen eräs funktio on osoittaa se virkamies, joka vastaa päätöksestä. Tällaista hallintomenettelyprosessiin liittyvää vaatimusta lainsäädännössämme ei ole toisin kuin lainkäyttöön liittyvissä prosesseissa. Siten virkavastuun kohdentuminen on hankaloitunut, kun hallinnon toimintaa on pyritty tehostamaan osana digitalisaatiokehitystä.

Jotta automatisoitua päätöksentekoa koskevat ongelmat voitaisiin ratkaista perustuslaista johtuvien vaatimusten mukaisesti, on ilmeistä, että sääntelyn tulisi kohdistua menettelysäännösten lisäksi myös itse automatisoidun päätöksenteon mahdollistavaan tietojärjestelmään, jonka toiminnan lainmukaisuuden varmistaminen voisi perustua esimerkiksi sertifiointijärjestelmään. Nyt tällaista sääntelyä ei ole kuitenkaan vielä olemassa, joten edellytyksiä sen takaamiseksi, että automatisoidun päätöksenteon mahdollistamat tekoälyjärjestelmät toimivat lainmukaisesti ja turvaavat perusoikeudet, ei ole.

Perustuslakivaliokunta on kehottanut selvittämään automatisoituun päätöksentekoon liittyviä kysymyksiä valtioneuvostossa (PeVL 62/2018 vp), mutta tällaista selvitystä ei ole vielä tuotettu tai julkaistu.

6. Salassapitosääntely

Hallituksen esityksen 8. lakiehdotus sisältää muutosehdotuksia julkisuuslain 24 §:n salassapitosääntelyyn. Perustuslain 12.2 §:n mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Hallituksen esityksessä laajennetaan jossakin määrin salassapitosääntelyä ulkomaalaisia koskeviin asiakirjoihin ja toisaalta yhtenäistetään salassapitosääntelyä. Lakiehdotuksen 24 §:n 1 momentin 5 kohdan muutosta perustellaan viranomaisen toiminnan turvaamiselle, joka sinällään voi olla välttämätön syy salassapidolle ja siten tietojen saannin rajoittamiselle. Ehdotuksesta ei varsinaisesti ilmene, mikä on se välitön ja välttämätön syy sille, että salassapitosäännöstä laajennetaan sovellettavaksi Maahanmuuttovirastoon, kun säännös tai salassapito ei ole koskenut aiemminkaan julkisuuslain voimassaolon aikana 20 vuoteen Maahanmuuttovirastoa.

Muilta osin salassapitoperusteet liittyvät yksityiselämän suojan turvaamiseen. On syytä kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettu 24.1 §:n 24 kohdan salassapitosäännös ei ole täydellinen ja aukoton eikä se tarjoa tosiasiallista suojaa mainitulle salassapitointressille, koska salassapitosäännös rajautuu vain tiettyjen viranomaisten asiakirjoihin. Ulkomaalaisia henkilöitä koskevia tietoja rekisteröidään muun muassa Väestötietojärjestelmään, mutta ehdotettu salassapitosäännös ei ulotu näihin tietoihin, koska Väestötietojärjestelmässä olevat tiedot ovat Väestörekisterikeskuksen hallussa olevia tallenteita, jotka rinnastuvat viranomaisen asiakirjoihin. Tässä suhteessa olisi syytä vielä arvioida salassapidon tosiasiallista intressiä ja sen turvaamista ehdotetun kaltaisella säännöksellä.

7. Viittaus tietosuojarikokseen

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota hiljattain rikoslaissa säädetyn tietosuojarikoksen tunnusmerkistön eräisiin, mutta ei kaikkiin, epäkohtiin huomiota (PeVL 51/2018 vp). Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 22 § sisältää viittaussäännöksen rikoslaissa säädettyyn tietosuojarikokseen. Vaikka muotoilu vastaa eräiden muiden lakien muotoilua, joissa on viitattu tietosuojarikokseen, on se sanamuodoltaan epäselvä. Ehdotettu muotoilu ei selkeästi viittaa rikoslaissa olevaan blankosäännökseen, vaan ainoastaan informatiivisesti viittaa tietosuojarikosta koskevaan pykälään. Jos tarkoituksena on sitoa 1. lakiehdotuksen sääntely rikoslain 38:9 sääntelyyn, tulisi muotoilu olla selkeä siten, että 1. lakiehdotuksen

mukaiseen henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan mitä rikoslaissa on säädetty tietosuojarikoksesta. Lakiehdotuksen muotoilu ei muodosta selkeää rangaistavuuteen viittaavaa säännöstä.

8. Yhteenveto

Edellä esitetyn perusteella hallituksen esityksen 1. lakiehdotusta pitäisi muotoilla uudestaan sekä rakenteellisesti että sisällöllisesti ja joitakin sääntelyehdotuksia pohtia vielä uudelleen huolellisesti erityisesti automatisoituun päätöksentekoon ja toimivaltaiseen viranomaiseen liittyen. Muutokset lienevät varsin laajoja, joihin myös perustuslakivaliokunta viittasi lausunnossaan 7/2019 vp.

15.11.2019

Tomi Voutilainen
julkisoikeuden professori
Itä-Suomen yliopisto